

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА, МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

DOI: 10.18372/2307-9061.73.19420

УДК 340.1(045)

О. В. Бойко,

здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9538-534X>

ПРАВОВІ ПРИНЦИПИ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Державне некомерційне підприємство
«Державний університет «Київський авіаційний інститут»
проспект Любомира Гузара, 1, 03058, Київ, Україна
E-mail: 0504446692@ukr.net

Мета: здійснити дослідження правових принципів механізму забезпечення прав і свобод людини.

Методи дослідження: аналізу, синтезу, систематизація, узагальнення, порівняння. **Результати:** з'ясовано сутність механізму забезпечення прав і свобод – це система гарантій, що встановлена відповідними органами державної влади та недержавними інституціями, які визначені у національному законодавстві та міжнародних стандартах; визначено правові принципи: верховенства права, законності, рівності, гуманізму, правової визначеності, добросовісності, пропорційності. Особливу увагу приділено правовим принципам механізму захисту прав людини і громадянина внаслідок запровадження в Україні правового режиму воєнного стану, широкомасштабної війни та масового порушення прав людини. **Обговорення:** в умовах повномасштабної війни важливим є дотримання вищезазначених правових принципів механізму забезпечення прав громадян, а також має бути підвищена якість та ефективність діяльності як органів державної влади, так і недержавного сектора.

Ключові слова: права людини; механізм захисту прав людини; правові принципи; верховенство права.

Постановка проблеми та її актуальність. Права і свободи людини є невід'ємною складовою демократичного розвитку сучасного суспільства. Саме нормативно-правове їх закріплення, а також гарантування та захист стали визначальними для правових систем світу. Конституційне закріплення прав і свобод людини – це одна із важливих ознак функціонування демократичної держави. Враховуючи державну політику європейської інтеграції України та трансформацію її правової системи, необхідно дослідити правові засади механізму забезпечення прав, свобод і законних інтересів громадян. Адже цього вимагають встановлені міжнародні стандарти прав людини, які ратифіковані Верховною Радою України. Крім цього, актуаль-

ність дослідження принципів зумовлена запровадженням в Україні правового режиму воєнного стану в умовах широкомасштабної війни та масового порушення прав людини.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Тематику принципів права у юриспруденції вивчали такі вітчизняні дослідники, як Ю.О. Волошин, О.В. Зайчук, А.М. Колодій, О.В. Старчук, О.В. Стрельцова, М.В. Цвік, Л.С. Явич та ін. Питанням механізму прав і свобод займалися такі українські вчені-правознавці, як Ю.М. Бисага, О.В. Зайчук, А.П. Заєць, М.П. Орзіх, Н.М. Оніщенко, А.Ю. Олійник, О.В. Петришин, П.М. Рабінович та ін. Дослідження правових принципів механізму гарантування прав і свобод людини і громадянина не знайшло належ-

ного відображення в науковій літературі, що зумовлює актуальність написання даної роботи.

Метою статті є виокремлення правових принципів механізму забезпечення прав і свобод людини і громадянина, визначення їх значення для правової системи.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Механізм забезпечення прав і свобод людини є одним із найбільш дискусійних питань у теорії права, це найбільш загальні та суттєві вимоги, які сприяють утвердженню та захисту суспільних цінностей, визначають природу права та напрямки його подальшого розвитку.

Права людини, зазначає Ю. Разметаєва, є соціальною цінністю і водночас важливим винаходом людства, це одне з найважливіших понять права, яке використовується для позначення системи міжнародних стандартів, так і для визначення статусу конкретної людини в суспільстві. Виміром «людяності» та атрибутом сучасного суспільства і держави, вважає вчена, є права людини і громадянина [1, с. 21].

Еволюція підходів до захисту основних прав та їх правового захисту пройшла довгий шлях від повного невизнання до поступового утвердження поваги до прав людини як загального принципу права ЄС, пізніше однієї з цінностей ЄС, встановлених на рівні установчих договорів. Сьогодні дотримання прав людини є цінністю ЄС, основою його правової системи, ядром функціонування інституційного механізму, розвитку інтеграційних процесів між державами-членами та договірної практики.

В умовах широкомасштабної війни, яку розпочала російська федерація, міжнародне право не працює, наявне нівелювання принципів міжнародного права.

Слушною є думка вчених С.В. Матвєєва та О.М. Романової про те, що дискредитовано не лише суб'єкти світового механізму, наділені певними функціями захисту прав людини, а й самі міжнародні політико-правові основи, правила, норми та принципи, які лягли в основу діяльності цих суб'єктів [2, с. 77].

Основою механізму захисту прав і свобод людини і громадянина, на думку Ю.М. Сидорчук, становлять правові принципи, норми (правові гарантії), а також умови і ви-

моги до діяльності органів влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, громадян, які в сукупності забезпечують реалізацію і захист прав і свобод громадян. Авторка вважає, що це система взаємопов'язаних конституційних норм, які закріплюють основні права і свободи громадян, встановлюють гарантії їх реалізації, а також система органів державної влади, місцевого самоврядування та інших державних інститутів, які забезпечують захист прав і свобод громадян [3, с. 27].

Варто погодитися з думкою Ю.А. Голодник, який вказує на сутність правового механізму забезпечення прав, свобод і законних інтересів громадян, це визначена і гарантована державою система гарантій, за допомогою якої у конкретних формах і у встановленому порядку забезпечується і реалізується захист прав, свобод і законних інтересів громадян [4, с. 35].

Отже, механізм забезпечення прав і свобод – це система гарантій, що встановлена відповідними органами державної влади та недержавними інституціями, які визначені у національному законодавстві.

Система органів державної влади, що забезпечують дотримання та захист прав і свобод громадян включає: Верховна Рада України, Президент України, органи виконавчої влади (центральні та місцеві), Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, органи місцевого самоврядування, органи судової влади, правоохоронні органи та ін.

Верховна Рада України забезпечує захист прав і свобод шляхом законодавчої діяльності, через визначення в законах України прав і свобод, гарантій цих прав і свобод та основних обов'язків громадян. Серед яких: правосуб'єктність громадян, статус іноземців та осіб без громадянства; права корінних народів і національних меншин; основні поняття соціального захисту; визначення правового режиму власності, правових засад і гарантій підприємництва, правил конкуренції та антимонопольних норм тощо.

У механізмі забезпечення прав і свобод в системі гарантій особливе місце посідає Президент України. Він зобов'язаний сприяти формуванню належних механізмів контролю та за-

безпечувати реалізацію прав і свобод людини, створювати умови для попередження випадків порушення прав і свобод.

Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування забезпечують дотримання прав і свобод громадян на даній території. Основною дієвою формою захисту прав і свобод є судовий захист.

Важлива роль у зміцненні гарантій захисту прав і свобод людини покладається на Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, який здійснює парламентський контроль за додержанням прав людини. Кожен має право звернутися до омбудсмана за захистом своїх прав. Відповідно до Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» до Уповноваженого може звернутися кожен без обмежень і перешкод у порядку, передбаченому чинним законодавством. При зверненні до Уповноваженого не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними та іншими ознаками [5].

Важливе значення має судовий захист прав людини. Нормативною основою механізму забезпечення права людини і громадянина на судовий захист є конституційні норми, а також норми, що конкретизують чинне законодавство, за допомогою якого встановлюються, формально визначаються загальні правила поведінки, яка повинна забезпечувати єдиний порядок і стабільність у регулюванні суспільних відносин у сфері захисту прав людини на судовий захист шляхом створення, зміни або скасування правових норм, визначення їх сфери дії та кола учасників. Сутність нормативної основи в механізмі забезпечення прав особи на судовий захист визначається тим, що вона надає правове життя цьому механізму, надаючи йому відповідних правових форм, як джерело знань і орієнтирів у правовому полі. Потреба в судовому захисті закономірно зумовлена широкомасштабною війною, підвищеним психологічним і фізичним навантаженням на суспільство та загостренням соціальних протиріч у суспільному житті. Право людини і громадянина на судовий захист відно-

ситься до громадянських прав, крім того, воно містить правову гарантію проти свавілля з боку як особи, так і держави одночасно.

Юридичні гарантії - це забезпечення державою формального загального (юридичного) обов'язку тих умов, які необхідні кожній людині для реалізації своїх конституційних прав і свобод і встановлені державою в Конституції та нормах чинного законодавства. Її метою є забезпечення реальних правових засобів для максимальної реалізації, охорони та захисту конституційних прав і свобод громадян. Зокрема, у статті 55 Конституції України зазначено, що права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Це означає, що кожному гарантується захист його прав і свобод у суді. Суд не може відмовити у правосудді, якщо громадянин України, іноземець чи особа без громадянства вважає, що порушено або порушуються його права і свободи, або створено перешкоди в їх реалізації, або інші порушення прав. Відмова суду в прийнятті заяв та інших заяв і скарг, поданих відповідно до чинного законодавства, є порушенням права на судовий захист, яке не може бути обмежене відповідно до статті 64 Конституції України [6].

Одним із важливих елементів механізму захисту прав є прокуратура, яка здійснює діяльність щодо розгляду звернень громадян, перевірки повідомлень у засобах масової інформації про порушення законодавства, забезпечення своєчасного та кваліфікованого розгляду кожного звернення, ретельного розгляду доказів, поновлення порушених прав громадян та притягнення винних до відповідальності.

Крім того, забезпечення прав і свобод громадян неможливе без такого недержавного інституту, як адвокатура. Відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокат зобов'язаний представляти, захищати права фізичних і юридичних осіб за їх дорученням в усіх органах, установах та організаціях.

Важливим елементом механізму захисту прав і свобод громадян є також нотаріат, що забезпечує надання громадянам і юридичним особам правової допомоги та захист їх майнових прав. Нотаріус є захисником прав фізичних та

юридичних осіб, оскільки надає незалежну та неупереджену правову допомогу, засновану на рівності, законності та справедливості, запобігаючи виникненню правових конфліктів у сфері цивільного обороту.

Для забезпечення прав і реальних свобод людини в умовах становлення громадянського суспільства в Україні важливу роль відіграють інститути громадянського суспільства та недержавний сектор.

Як зазначає Н.М. Опольська, громадські, релігійні та благодійні організації, професійні спілки, їх асоціації, творчі спілки, асоціації та недержавні засоби масової інформації сприяють реалізації прав і свобод, позитивно впливають на формування соціальних гарантій у цілому та здійснюють низку заходів, щоб запобігати порушенням прав людини та свободи [7, с. 192].

Пропонуємо розглянути правові принципи механізму забезпечення прав громадян.

У теорії права, зазначає В.О. Котюк, існує два терміни: «принципи права» та «правові принципи». Вони відрізняються один від одного тим, що правові принципи виникають, як правило, задовго до виникнення системи права і законодавства. Правові принципи, які закріплені в системі права і законодавства, стають принципами права [8, с. 30].

А.М. Колодій зазначає, що принципи права – це правові явища, які безпосередньо пов'язують зміст права із закономірностями суспільного життя, на яких ця правова система побудована і які вона закріплює. Ця ж залежність визначає характер правотворчості, зміст правових норм, форми і способи реалізації права [9, с. 20-21].

У правовій науці виокремлюють загальні та спеціальні принципи. До загальних належать принципи, визначені Конституцією України та конституційними законами, відповідно до яких діє правова система. До таких правових принципів належать: верховенство права, законність, справедливість, рівність громадян перед законом, гуманізм, правової визначеності, добросовісності, пропорційності, розумності тощо. Нижче ми пропонуємо окремо розглянути декілька із наведених вище загальних принципів.

Одним із найважливіших загальних принципів є принцип верховенства права. Це визначено в ст. 8 Конституції України [6], відображає місце і значення права в державі та суспільстві. Принцип верховенства права визначає взаємовідносини між правом, державою та її інститутами: державними органами, посадовими та іншими особами.

Крім того, принцип верховенства права вказує на співвідношення права та політики, права та економіки, права та ідеології, а також співвідношення права та інших суспільних положень (наприклад, моральних норм, звичаїв тощо), які також складаються з правового пріоритету щодо таких відносин [10, с. 124].

Верховенство права як принцип механізму забезпечення прав і свобод людини постає сьогодні як універсальний феномен, який виступає як важливий феномен європейської культури, що включає досвід не лише англомовних країн, а й країн континентальної Європи. Однак у цьому аспекті варто враховувати суть відмінних рис, які склалися історично, відповідно до національних традицій. Сьогодні в умовах глобалізації існує універсальний принцип співіснування та співпраці правових систем, що вимагає діалогу та міжкультурної комунікації. Ретельне забезпечення дотримання прав людини потребує системної відповіді на сучасні виклики та загрози національній та міжнародній безпеці. Це потребує якісно нових підходів, які актуалізують запити міжнародних організацій у розбудові ефективної європейської системи колективної безпеки.

Правовий принцип законності полягає у здійсненні всіх правових форм діяльності держави, функціонуванні громадянського суспільства, громадян на основі і відповідно до норм права про природні права та обов'язки людини. Змістом принципу законності є система конкретних вимог, у тому числі загальність законності, що означає обов'язковість законів та інших нормативно-правових актів для всіх без винятку учасників суспільних відносин. Крім того, суворе дотримання законодавства всіма суб'єктами правовідносин. Також має бути забезпечено верховенство права в системі нормативно-правових актів, єдність законності. Важ-

ливою є реальність законності, тобто реальне дотримання учасниками правовідносин встановлених у правових нормах вимог щодо забезпечення та захисту прав. Крім того, в сучасних умовах правового режиму воєнного стану вирішальним є унікальна спрямованість діяльності органів законодавчої, виконавчої та судової влади, їх відповідність доцільності законності, зокрема вибір правових варіантів для здійснення законодавчої та правозастосовчої діяльності, що є найбільш оптимальними заходами для досягнення мети захисту прав. У сучасних умовах поширеним порушенням принципу законності є недотримання окремими судами вимог закону щодо повного, вичерпного та об'єктивного дослідження обставин справи, що призводить до суттєвих помилок в оцінці доказів, внаслідок чого порушуються права на свободу та законні інтереси громадян.

Принцип правової визначеності передбачає, що закони та правові акти мають бути зрозумілими, передбачуваними та доступними для громадян. Дотримання вимог принципу правової визначеності має наблизити українське законодавство до європейських правових стандартів, сприятиме вдосконаленню механізмів розробки та застосування законів, слугуватиме додатковою гарантією захисту прав людини.

Важливим є принцип пропорційності, який ґрунтується на ідеях справедливості і розуміється як елемент принципу верховенства права. Відповідно до цього принципу, юридичні дії та офіційні рішення повинні підлягати вимогам на пропорційність, які включають відповідність – тобто засоби, призначені для досягнення офіційної мети, повинні відповідати реалізації цієї мети та необхідність – серед усіх належних засобів має бути обрано той, який найменше обмежує право приватної особи.

Принцип рівності учасників у правах і свободах людини та рівності громадян перед законом полягає в імперативному встановленні недопущення обмежень і привілеїв учасників суспільних відносин.

Важливим у механізмі забезпечення є принцип добросовісності, що полягає у взаємній повазі й врахування учасниками правовідносин їх прав, обов'язків, ретельне виконання зо-

бов'язань по відношенню до інших учасників, У рамках принципу добросовісності необхідно звернути увагу на те, що добросовісність у здійсненні прав знаходить відображення в концепції запобігання правовим зловживанням, заборона недотримання законодавства.

Принцип гуманізму розглядає людину як вищу цінність, самодостатню і самосвідому. Гуманізм виражає ставлення до людини принаймні з двох сторін: він визнає суспільну цінність людської особистості і відкидає все, що несумісне з такою її оцінкою. Гуманізм – це певна моральна вимога до поведінки людей, тобто певна категорія моральної свідомості людини є найвищою соціальною цінністю держави.

Захист прав і свобод людини, зазначає О.Г. Мельник, здійснюється в рамках Ради Європи і його учасниками є всі країни-члени Європейського Союзу. Формування системи правових норм на рівні ЄС, що забезпечують захист прав і свобод людини, відбувалося поетапно протягом десятиліть, і ця система буде й надалі вдосконалюватись, відповідно до розвитку та потреб самого суспільства [11, с. 44].

На жаль, зазначає О.Б. Онишко, на національному рівні громадянам не завжди вдається досягти максимального та справедливого захисту своїх прав, відновити порушені права та отримати гідну компенсацію за завдану шкоду. Тому світове співтовариство у вигляді міжнародних організацій (ООН, ЄС, ЛАД, ОАД) створило універсальні та регіональні механізми захисту прав людини [12, с. 9].

Нагальний засіб для вдосконалення механізму захисту прав людини і громадянина, вважає С.М. Мельничук, це коли буде здійснюватися правовий моніторинг нормативно-правових актів, які встановлюють як механізм правового регулювання цієї сфери, так і механізм його реалізації, а отже, правове реформування національних інституцій, покликаних захищати права людини і громадянина [13, с. 9].

У сучасних умовах необхідно забезпечити дотримання принципу поваги до прав людини як складової спільних цінностей та важливого чинника формування європейської ідентичності в контексті формування пріоритетних напрямів

співпраці між Україною та ЄС у процесі євроінтеграції.

Висновки. Отже, механізм забезпечення прав і свобод – це система гарантій, що встановлена відповідними органами державної влади та недержавними інституціями, які визначені у національному законодавстві та міжнародних стандартах. Правові принципи механізму забезпечення прав і свобод людини є показниками, що відображають ступінь розвитку права, найважливіших правових цінностей, серед яких верховенства права, законності, рівності, гуманізму, правової визначеності, добросовісності, пропорційності. В Україні існує система органів і посадових осіб різних рівнів, які здійснюють захист прав і свобод людини і громадянина: Президент України, Верховна Рада України, місцеві державні адміністрації, система судів загальної юрисдикції та спеціалізованих судів, Конституційний Суд України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, прокуратура, адвокатура, нотаріат тощо. Подальший розвиток забезпечення прав і свобод громадян нерозривно пов'язаний із підвищенням якості та ефективності всієї системи державних органів і недержавних інституцій, які у своїй діяльності повинні дотримуватись вищезазначених правових принципів.

Література

1. Разметаєва Ю.С. Доктрина та практика захисту прав людини: навч. посіб. Київ: ФОП Голембовська О.О., 2018. 384 с.

2. Матвеев С.В., Романова О.М. Юридичний механізм обмеження прав людини в умовах воєнного стану в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2023. № 2. С. 76-80. DOI: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.2.2023.16>

3. Голодник Ю.А. Механізм забезпечення захисту прав і свобод громадян в діяльності органів державної влади. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2023. Серія Право. Випуск 78: частина 2. С. 32-37.

4. Сидорчук Ю.М. Механізми захисту прав людини та громадянина: сутність і перспективи розвитку в Україні. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2013. Вип. 682. С. 33–35.

5. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 груд. 1997 року № 776/97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.10.2024).

6. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.10.2024).

7. Опольська Н.М. Механізм забезпечення прав та свобод людини у динамічному вимірі. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 4. С. 191-195.

8. Котюк В.О. Теорія права: курс лекцій. Київ: Вентурі, 1996. 208 с.

9. Колодій А.М. Принципи права України. Київ: Юрінком Інтер, 1998. 208 с.

10. Грохольський В.Л. Загальні визначення принципів права. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2002. Вип. 19. С. 120–124. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2002_19_29 (дата звернення: 01.10.2024).

11. Мельник О.Г. Механізм захисту прав людини у Європейському Союзі: нормативні та правові гарантії забезпечення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 4. С. 40–44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-4/8>

12. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник / кол. авторів; за ред. О.Б. Онишко, Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 540 с.

13. Мельничук С.М. Механізм захисту прав людини і громадянина: проблеми функціонування. *Вісник ЛННІ ім. Е.О. Дідоренка*. 2023. Вип. 4 (104). С. 24-34. DOI: <https://doi.org/10.33766/2786-9156.104.24-34>

References

1. Razmietaiieva Yu.S. Doktryna ta praktyka zakhystu prav liudyny: navch. posib. Kyiv: FOP Holembovska O.O., 2018. 384 s.

2. Matvieiev S.V., Romanova O.M. Yurydychnyi mekhanizm obmezhenia prav liudynuv umovakh voiennoho stanu v Ukraini. *Chasopys Ky-*

ivskoho universytetu prava. 2023. № 2. S. 76-80. DOI: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.2.2023.16>

3. Holodnyk Yu.A. Mekhanizm zabezpechennia zakhystu prav i svobod hromadian v diialnosti orhaniv derzhavnoi vlady. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, 2023. Serii Pravo. Vypusk 78: chastyna 2. S. 32-37.

4. Sydoruk Yu.M. Mekhanizmy zakhystu prav liudyny ta hromadianyna: sutnist i perspektyvy rozvytku v Ukraini. *Naukovyi visnyk Chernivetsko-ho universytetu*. 2013. Vyp. 682. S. 33–35.

5. Pro Upovnovazhenoho Verkhovnoi Rady Ukrainy z prav liudyny: Zakon Ukrainy vid 23 hrud. 1997 roku № 776/97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text> (data zvernennia: 01.10.2024).

6. Konstytutsiya Ukrayiny: Zakon Ukrayiny vid 28.06.1996 r. № 254k/96-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-D0%B2%D1%80#Text> (data zvernennia: 01.10.2024).

7. Opolska N.M. Mekhanizm zabezpechennia prav ta svobod liudyny u dynamichnomu vymiri. *Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo*. 2019. № 4. S. 191-195.

8. Kotiuk V.O. Teoriia prava: kurs leksii. Kyiv: Venturi, 1996. 208 s.

9. Kolodii A.M. Pryntsypy prava Ukrainy. Kyiv: Iurinkom Inter, 1998. 208 s.

10. Hrokholskyi V.L. Zahalni vyznachennia pryntsypiv prava. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. 2002. Vyp. 19. S. 120–124. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnusv_2002_19_29 (data zvernennia: 01.10.2024).

11. Melnyk O.H. Mekhanizm zakhystu prav liudyny u Yevropeiskomu Soiuzi: normatyvni ta pravovi harantii zabezpechennia. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. 2022. № 4. S. 40–44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-4/8>

12. Mizhnarodnyi zakhyst prav liudyny: navchalnyi posibnyk. kol. avtoriv; za red. O.B. Onyshko, Lviv: Lvivskyi derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav, 2022. 540 s.

13. Melnychuk S.M. Mekhanizm zakhystu prav liudyny i hromadianyna: problemy funktsionuvannia. *Visnyk LNNI im. E.O. Didorenka*. 2023. Vyp. 4 (104). S. 24-34. DOI: <https://doi.org/10.33766/2786-9156.104.24-34>

Oleg Boyko

LEGAL PRINCIPLES OF THE MECHANISM FOR PROTECTING HUMAN AND CITIZEN RIGHTS AND FREEDOMS

State Non-Commercial Company «State University «Kyiv Aviation Institute»
Liubomyra Huzara Avenue, 1, 03058, Kyiv, Ukraine
E-mail: 0504446692@ukr.net

Purpose: to conduct a study of the legal principles of the mechanism for ensuring human rights and freedoms. **Research methods:** analysis, synthesis, systematization, generalization, comparison. **Results:** the essence of the mechanism for ensuring rights and freedoms was clarified - it is a system of guarantees established by the relevant state authorities and non-state institutions, which are defined in national legislation and international standards, the legal principles were determined: the rule of law, legality, equality, humanism, legal certainty, good faith, proportionality. Special attention was paid to the legal principles of the mechanism for protecting human and citizen rights as a result of the introduction of the legal regime of martial law in Ukraine, large-scale war and mass violations of human rights. **Discussion:** in conditions of a full-scale war, it is important to adhere to the above-mentioned legal principles of the mechanism for ensuring the rights of citizens, and the quality and efficiency of the activities of both state authorities and the non-state sector must be increased. In Ukraine, there is a system of bodies and officials at various levels that protect the rights and freedoms of man and citizen: the President of Ukraine, the Verkhovna Rada of Ukraine, local state administrations, a system of courts of general jurisdiction and specialized courts, the Constitutional Court of Ukraine, the Commissioner of the Verkhovna Rada of Ukraine for Human Rights, the prosecutor's office, the bar, notaries, etc. Further development of ensuring the rights and freedoms of citizens is inextricably linked with improving the quality and efficiency of the entire system of state bodies and non-state institutions, which must adhere to the above-mentioned legal principles in their activities.

Key words: human rights; human rights protection mechanism; legal principles; rule of law.

Стаття надійшла до редакції 15.10.2024